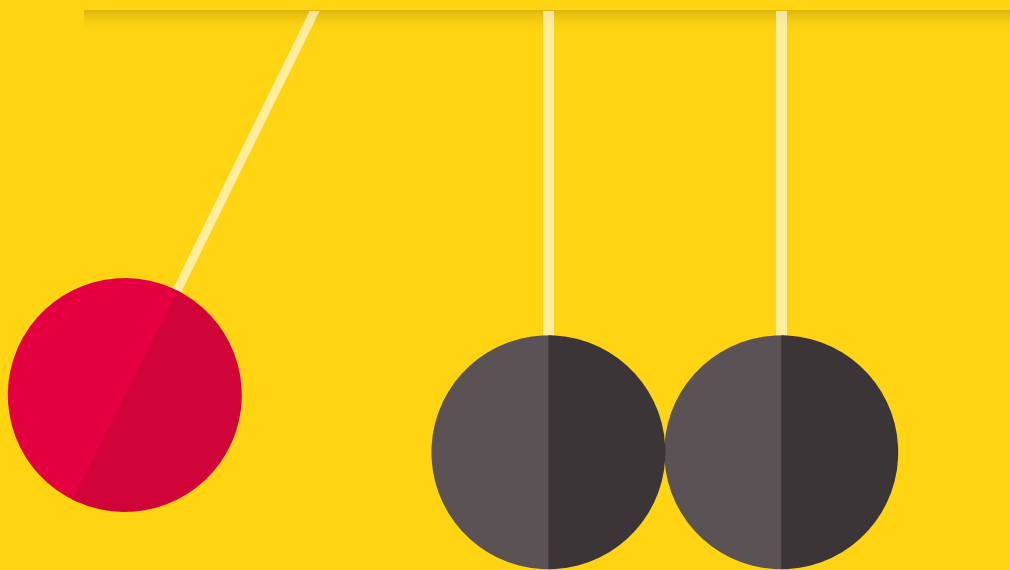

NIEBEZPIECZNA IDEA C.S. LEWISA

FILOZOFICZNA OBRONA ARGUMENTU Z ROZUMU

Victor Reppert

c.s. lewis

NIEBEZPIECZNA
IDEA
C.S. LEWISA

Warszawa 2022

NIEBEZPIECZNA
IDEA
C.S. LEWISA

FILOZOFICZNA OBRONA ARGUMENTU Z ROZUMU

Victor Reppert

Przekład: Tomasz Sieczkowski

Tytuł oryginału – *C. S. Lewis's Dangerous Idea: In Defense of the Argument from Reason*

Originally published by InterVarsity Press as *C. S. Lewis's Dangerous Idea* by Victor Reppert

Copyright © 2003 by Victor Reppert

Translated and printed by permission of InterVarsity Press, P.O. Box 1400, Downers Grove, IL 60515, USA. www.ivpress.com.

Copyright © for this edition by Fundacja Prodoteo, Warszawa 2022

Redaktor naukowy serii – dr hab. Piotr Bylica, prof. UZ

Redaktor prowadzący – Monika Ekert

Redaktor merytoryczny – dr hab. Adam Świeżyński

Redakcja językowa – Marcin Januszewski

Korekta – Monika Ekert

Projekt okładki i stron tytułowych – Ewa Jabłońska

Projekt graficzny książki – Stanisław Tuchołka • Panbook.pl

Skład – 1.2.1 Studio Graficzne

Wydanie 1

mobi: 978-83-66665-60-6

epub: 978-83-66665-59-0

pdf: 978-83-66665-58-3

Fundacja Prodoteo

ul. Rudzka 9 lok. 54

01-689 Warszawa

prodoteo.pl

ebook dostępny na contragentiles.pl/ksiegarnia

Pamięci mojego ojca, Jarrota F. Repperta,
który nauczył mnie tego,
jak zadawać pytania i szukać odpowiedzi.
Urodzony 14 grudnia 1916 roku.
Zmarły 14 lutego 2002 roku.

SPIS TREŚCI

Przedmowa // **9**

Rozdział 1

Traktując C.S. Lewisa poważnie. Apologetyka i herezja biograficzna // **13**

Rozdział 2

Ocena argumentów apologetycznych // **31**

Rozdział 3

C.S. Lewis, Elizabeth Anscombe i argument z rozumu // **47**

Rozdział 4

Kilka sformułowań argumentu z rozumu // **71**

Rozdział 5

Dualizm eksplanacyjny // **85**

Rozdział 6

Zarzut nieadekwatności // **103**

Bibliografia // **125**

Indeks osobowy // **127**

Indeks rzeczowy // **129**

PRZEDMOWA

Kilka lat temu Daniel Dennett napisał książkę zatytułowaną *Darwin's Dangerous Idea* [Niebezpieczna idea Darwina]. Zestawił w niej dwa typy wyjaśnień: „podniebne haki” i „dźwigi”. „Podniebny hak” to wychodzące od rozumu wytłumaczenie, które, ostatecznie rzecz biorąc, jest celowościowe i intencjonalne. Z kolei „dźwig” czyni z wyjaśnienia własność systemu – wytwór bezrozumnej rzeczywistości opisanej przez fizykę i chemię. Gdybyśmy na przykład powiedzieli, że serce znajduje się w odpowiednim miejscu, ponieważ Bóg wybrał optymalną lokalizację dla organu pompującego krew, oznaczałoby to zastosowanie „podniebnego haka”. Gdybyśmy natomiast stwierdzili, że stworzenia, których serca nie znajdowały się w odpowiednim miejscu, nie przeżyły wystarczająco długo, aby przekazać dalej swoje geny, byłoby to równoznaczne z zastosowaniem „dźwigu”. Zdaniem Dennetta w naszych próbach zrozumienia świata „dźwigi” są jedynym dopuszczalnym rodzajem wyjaśnienia, a „podniebnych haków” należy unikać. Według niego znaczenie teorii Darwina polega na tym, że po raz pierwszy dowiodła ona, iż możliwe jest wytłumaczenie wielu rzeczy bez wcześniej niezbędnych „podniebnych haków”; koncepcja ta pokazała nam, jak można wykonać całą pracę rozumienia za pomocą „dźwigów”. Stanowisko to stało się dominującym poglądem w tak różnorodnych dyscyplinach, jak biologia ewolucyjna, kognitywistyka i nauka o sztucznej inteligencji, a powiedziałbym także, że

generalnie dominowało w filozofii angloamerykańskiej w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat lub nawet dłużej.

Inaczej jest z niebezpieczną ideą Clive'a Staplesa Lewisa – wskazuje ona, że próba wyjaśnienia świata wyłącznie w kategoriach „dźwigów” pomija coś bardzo ważnego, nie uwzględnia bowiem postępowania naukowców. Wyciągają oni wnioski na podstawie świadectw empirycznych, a czyniąc to, postępują w sposób racjonalny. Ale czy samo racjonalne wnioskowanie można rzeczywiście wyjaśnić za pomocą „dźwigów”? Lewis twierdził, że nie można, gdyż jeśli próbuje się wytłumaczyć rozumowanie jako produkt uboczny zasadniczo niecelowościowego systemu, to ostatecznie dochodzi się do opisu czegoś, czego w rzeczywistości nie można nazwać rozumowaniem. Jeśli niebezpieczna idea Darwina jest prawdziwym wyjaśnieniem tego, w jaki sposób Darwin wpadł na swoją niebezpieczną ideę, to nie jest ona raczej intelektualnym pomnikiem, jak ją przedstawia Dennett.

Głównym źródłem argumentu Lewisa jest trzeci rozdział jego książki *Cuda. Rozważania wstępne*, chociaż pojawiał się on także w innych pracach, zwłaszcza w esejach zamieszczonych w zbiorach *Rozważania chrześcijańskie i Bóg na ławie oskarżonych*.

Chociaż niniejsza książka traktuje o idei Lewisa, a nie o samym Lewisie, nie mogę pominąć faktu, że istnieje swego rodzaju niechęć do traktowania go jako poważnego filozofa – kwestię tę omawiam w rozdziale pierwszym. Wydaje się, że częścią tego problemu są próby rozstrzygnięcia postawionych przez Lewisa kwestii filozoficznych za pomocą świadectw biograficznych dotyczących jego życia – ten rodzaj argumentu *ad hominem* uniemożliwia postrzeganie go jako poważnego myśliciela. W rozdziale drugim próbuję odpowiedzieć na pytanie, od jakich argumentów apologetycznych można oczekiwać, że ustanowią i obronią model, który nazywam racjonalizmem krytycznym. W ramach tego modelu argument można uznać za skuteczny, jeśli zapewnia racjonalne wsparcie dla wniosku, który uzasadnia, nawet jeśli wsparcie to nie jest przekonujące dla wszystkich racjonalnie myślących osób. W trzecim rozdziale przedstawiam argument Lewisa przeciwko naturalizmowi i jednocześnie przytaczam krytykę wysuniętą wobec tego argumentu przez Elizabeth Anscombe – w taki sposób, w jaki została ona pierwotnie zaprezentowana. Pokazuję także, jak Lewis odpowiedział na zarzuty filozofki w poprawionej wersji swojego rozumowania. W rozdziale czwartym wyodrębniam kilka aspektów racjonalnego wnioskowania i przedstawiam siedem utworzonych w związku z nimi wersji argumentu z rozumu. W rozdziale

piątym dowodem, że owe aspekty wymagają od nas przyjęcia, iż wyjaśnienia o charakterze celowym mają charakter podstawowy. W rozdziale szóstym rozważam to, co nazywam zarzutem nieadekwatności. Zgodnie z nim, jeśli rozumowania nie można wyjaśnić w kategoriach naturalistycznych, nie warto też tłumaczyć go w kategoriach teizmu, ponieważ wyjaśnienia teistyczne nie mogą zostać uznane za prawdziwe. Ja wszakże uważam, że chociaż wyjaśnienia odwołujące się do kategorii duszy lub Boga nie posiadają niektórych cech charakterystycznych dla standardowych wyjaśnień naukowych, pozostają jednak wyjaśnieniami rzeczywistymi.

Chciałbym podziękować różnym osobom za pomoc podczas pisania tej książki. Na szczególną wzmiankę zasługują William Hasker, Jason Pratt, Tim Erdel, James Porter Moreland, Dennis Monokroussos, Keith Parsons, Bill Vallicella, Darek Barefoot, Richard Carrier, Jim Lippard, Ed Babinski i Jason Baeh. Pragnę jednocześnie dodać, że przynajmniej niektóre z tych osób nie zgadzają się z wieloma moimi twierdzeniami. Niniejszy tekst jest kontynuacją mojej rozprawy doktorskiej napisanej na Uniwersytecie Illinois w Urbana-Champaign, zatytułowanej *Physical Causes and Rational Belief: A Problem for Materialism* [Przyczyny fizyczne i racjonalne przekonanie: problem dla materializmu], dlatego chciałbym w tym miejscu podziękować członkom komisji, Robertowi Wengertowi i Robertowi McKimowi, a zwłaszcza jej przewodniczącemu, Hugh Chandlerowi. Przede wszystkim chciałbym jednak podziękować mojej żonie Annie oraz córkom Sarze i Nanette za zachęcanie mnie do pisania i wspieranie w trakcie pracy.